

Toespraak van dr. Jacques Noordzij bij de opening van de C.G. Jung Bibliotheek

Mevrouw de voorzitter van de IVAP, mevrouw de voorzitter van de NAAP,
Mijnheer de voorzitter van de Stichting Carl Gustav Jung Bibliotheek,
Dames en Heren,

Ik ervaar het als een grote eer om hier vanmiddag de Jung Bibliotheek te mogen openen. Hierbij gaan mijn gedachten als vanzelf terug naar 1946, de uren die ik in Zürich in de bibliotheek van de toen zo geheten Psychologische Club doorbracht. Je zat daar aan een grote tafel de opgegeven literatuur te lezen en gedeelten van de toen nog in typevorm bestaande seminaren van Jung over te schrijven.

Vóór de symbolische opening, door het opentrekken van dit gordijn, wil ik u iets vertellen over mijn eerste gesprek met Jung. Het thema van mijn praatje is: de spatie, het wit, de ruimte tussen de woorden, zinnen en alinea's bij het lezen en bestuderen van de werken van Jung.

Het zal menig schenker van de boeken een beetje aan het hart zijn gegaan hun geliefde literatuur los te laten, maar het tussen de regels ingevulde, namelijk hun levenservaring en persoonlijke ontwikkeling, hebben zij bij zich bewaard. En steeds zullen wij allen, bij herlezing van Jungs werken, in een andere levensfase en met gegroeid bewustzijn, nieuwe inzichten en vondsten opdoen in reeds bekende teksten. Het is de spatie, de ruimte, die in de interactie met de levende werkelijkheid steeds opnieuw wordt ingevuld.

Roel van Woudenberg was zo attent mij met een flatteus portret voor deze gelegenheid bij u te introduceren. Het is maar goed dat u mijn èchte c.v. niet ziet! Die zou bij publicatie goed kunnen dienen als handleiding voor: 'Hoe krijg ik een hartkwaal?' Maar... er is een ànder soort c.v., een stukje ontwikkelingsweg, ingezet door het contact met Jung, dat ik u niet wil onthouden als nadere, meer persoonlijke introductie. Met andere woorden: hoe heb ik het wit ingevuld?

Eén keer per week reisde ik van Zürich naar Küsnacht en dan keek Jung 'hoe de zaken ervoor stonden', naast mijn leeraanlyse bij Dr. Meier. Frappant was dan steeds dat hij een vraag stelde of een opmerking maakte die precies in de roos

schoot en meteen zeer wezenlijke zaken losmaakte. Ik geef u daarvan een voorbeeld. Hoe kon zich de zogenaamde inferieure functie ontwikkelen tot een nieuwe, creatieve vorm van werkelijkheidservaring?

In de allereerste droom die ik aan Jung vertelde, in het eerste gesprek, stond een kat centraal. U kent de eigenschappen van een kat wel: een kat kan niet alleen poeslief zijn, spinnend kopjes geven, maar heeft ook scherpe nagels. Een kat is – in tegenstelling tot een hond, die een ‘Nasentier’ is, en met snuffelen en reuk zijn wereld verkent – een ‘Augentier’, ziet alles, is waakzaam naar alle kanten, reageert onmiddellijk op zintuiglijke prikkels en is watervlug, met een specifieke feline motoriek. Een kat kan ook lang stilzitten, nietsdoen of waakzaam, geduldig wachten. Zonder over dat wachten te denken of te psychologiseren over het oefenen van geduld, zoals wij geneigd zijn te doen. En wat zei Jung tegen me? “Sie werden sich noch mal mit einer Katze auseinandersetzen müssen” Nou, dat heb ik geweten! Zowel in de relationele sfeer, in de projectie uiteraard, maar vooral als permanente opgave tot integratie van mijn zogenaamde inferieure functie: de Empfindungsfunktion, de waarnemingsfunctie, de realiteit als matter of fact. Ik kreeg meteen als huiswerk om in de bibliotheek van de Psychologische Club alles te lezen over de Egyptische kattengodin Bastet.

Over die functietypen gesproken: Nu was men in die tijd, bij het lezen van Jungs werken geneigd om zijn typologie min of meer apart te zien als een soort karakterologie, losstaand van zijn verhandelingen over archetypen, in het bijzonder schaduw en anima. Voor dat misverstand waarschuwde hij mij toen al. Hoe die twee gebieden met elkaar verweven zijn in het individuatieproces – in mijn geval de waarnemingsfunctie met schaduw en anima – werd door mij ervaren en bewust gemaakt in een weg van hard werken. U hebt al begrepen dat mijn bewuste, beschikbare, zogenaamde superieure functie de intuïtie is met als tweede functie het denken.

De integratie van de zogenaamde inferieure functie werd voor mij een positieve bron van creativiteit en een nieuwe manier van omgaan met de veranderende werkelijkheid. Het werd de aanzet voor mijn beoefening van Zen, Judo, laido (zwaardoefenvormen met sterk mentaal aspect) en de confrontatie met de zee in al haar lieflijkheid en onstuimigheid en wel direct en onmiddellijk. De integratie van die functie du reël leerde mij het ‘zomaar stilzitten’ (denk nog even aan de kat), het zien van de werkelijkheid zoals die is, en niet zoals ik denk dat die is, hem verklaar, symbolisch duid, beoordeel of zou willen dat hij is. Omdat dat in het introductieportret genoemd werd, nog even iets over de martial arts. Hierbij is open waakzaamheid naar alle kanten en onmiddellijk adequaat reageren een zaak van leven en dood, zonder interferenties en

blokkades door bijvoorbeeld gedachten over winnen of verliezen, zelfbeoordeling, overmoed of vrees voor de tegenstander.

Tenslotte:

Ook op andere wijzen heeft dat eerste gesprek met Jung invloed gehad. Het zou nu te ver voeren om hier mijn weg van substantie-psychologie naar een proces-psychologie te vertellen. (Naar analogie van substantie-filosofie naar proces-filosofie.) Ik ben wèl heel sterk de kwantitatieve kennisvermeerdering gaan relativeren, namelijk de toevoer en cumulatie van rijkdom aan teksten, begrippen, beelden en symbolen ten gunste van een kwálitatieve kennisverwerving via transformatie door déidentificatie van concepten, hoe wijs, diepzinnig en interessant ook. Het gaat naar het klaarwakker zozijn en het aanvaarden van het niet alles hoeven en kunnen weten. Als het ware terug naar de docta ignorantia van Nicolaas van Cues. Zo wordt het wit tussen de regels weer ontvankelijke leegte tegen het einde van een lange weg en is het verhaal als leerling van Jung weer rond. Maar we zijn nooit te oud om leerling te zijn!

Dit gordijn is de afscheiding tussen buiten en binnen. Het vormt een hier wel zeer toepasselijk symbool voor de toegang van de buitenwereld van alle dag tot de binnenwereld van de archetypen, naar een schatkamer waar boeken wachten voor persoonlijke, professionele en wetenschappelijke verrijking van de bezoekers. Ik wens de lezers van deze bibliotheek toe, dat datgene wat hier ter beschikking is, mag bijdragen tot hun heelwording en tot die van de anderen, die zij op hun weg persoonlijk of professioneel ontmoeten zullen. Met deze wens open ik de Carl Gustav Jung Bibliotheek.

J.C. Noordzij

Heusden, 27 juni 2004